

Høgskolen i Oslo
Førskolelærerutdanningen
Bacheloroppgave 2009

Navn: Heidi-Antonella Moreno

**HVORDAN KAN DE ELDSTE BARNAS MØTER MED KUNST I
BARNEHAGEN OG I DET OFFENTLIGE ROM BIDRA TIL Å ØKE
BARNAS KREATIVITET, ESTETISKE SANS OG LIVSERFARING?**

FORUTSETNINGER OG MULIGHETER FOR KUNSTFORMIDLING I BARNEHAGEN

Innholdsfortegnelse:

1. INNLEDNING	2
1.1. Med utgangspunkt i rammeplanen	2
1.2. Oppgavens oppbygning og struktur	2
2. HVA ER KUNST?	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
2.1. Hensikten med kunst	3
3. HVA ER KUNSTFORMIDLING?	4
3.1. hvorfor skal barna oppleve kunst?	4
3.1.1. Rammebetingelser, lover og planer	5
3.1.2. Skal vi oppleve kunst bare for kunstens skyld?	5
3.2. Med utgangspunkt i egne erfaringer fra Bjørnehjørnet	5
3.2.1 Kan kunsten påvirke barnas smak og interesser?	6
3. HVORDAN KAN VI DRIVE KUNSTFORMIDLING I BARNEHAGEN?.....	7
4.1. Fysiske rammer	7
4.1.2. Barnehagens bøker som inspirasjon til å oppleve kunst?	8
4.1.3. Finnes det kunst i nærmiljøet?	9
4.1.4. Kan kunsten komme til barnehagen?	9
5. BESØK I KUNSTMUSEET	9

5.1. Hvordan velge for barna?.....	10
5.1.1. Kunst for kunstens skyld.....	11
5.1.2. Kunst som både læring og opplevelse.....	11
5.1.3. Kunst som inspirasjon til tanker og lek.....	12
5.2. Kunstformidleren	13
5.2.1. Dialogen mellom formidleren og barna	13
5.2.2. Barnet som aktiv medspiller og mottaker.....	14
5.2.3. Formidlerens engasjement.....	14
5.3. Tre faser i kunstformidlingen	15
5.3.1. Forberedelser før museumsbesøket	15
5.3.2. Selve museumsbesøket, er det mer enn kunst?.....	15
5.3.3. Etterarbeid, hvordan og hvorfor.....	16
5.4. Barnas mulighet for kunstnerisk utfoldelse.....	17
6. AVSLUTNING.....	18
7. LITTERATURLISTE.....	20

1. INNLEDNING

1.1. MED UTGANGSPUNKT I RAMMEPLANEN

I følge Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (Kunnskapsdepartementet 2006) skal barnehagen være en arena for omsorg, lek og læring. Barnehagen skal jobbe innenfor syv fagområder, og innenfor hvert fagområde definerer Rammeplanen en rekke krav som personalet må oppfylle. Et av disse kravene er at det skal formidles kunst og kultur i barnehagen: *Barnehagen skal formidle verdier og kultur, gi rom for barns egen kulturskaping og bidra til at alle barna får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt fellesskap.* (Kunnskapsdepartementet 2006 s 31)

Ikke alle ansatte i barnehagen mener at de har kompetanse til å få gjennomføre dette, og med fokus på barnehagen som en skoleforberedende organisasjon kan det hende at ”teoretiske” fagområder blir vektlagt i større grad enn de praktiske. Et søk etter ordet *kunst* i *ABC og 1,2,3* (Utdanningsetaten 2007) gir oss kun begrepene *skrivekunst* og *lesekunst*. Dette inspirerte meg til å fokusere på kunstbegrepet, og gjøre undersøkelser knyttet til kunst.

Rammeplanen (KD 2006) sier at kultur er kunst, estetikk, felles atferdsmønstre, kunnskaper, verdier, holdninger, erfaringer og uttrykksmåter. Den sier også at kultur handler om arv og tradisjoner. Kultur er altså et vidt begrep. I denne oppgaven vil jeg fokusere på kultur som kunst. Jeg vil begrense kunstbegrepet til visuell kunst. Det vil si billedkunst, skulptur og installasjon, altså kunst som barna vil få møte i et kunstmuseum.

Kunst- og kulturformidling blir verdsatt i ulik grad i barnehagene. Det kan hende at personalet selv ikke har et personlig forhold til kunst, eller at de er usikre på hvordan kunst skal formidles. Derfor kan det hende at det trengs hjelp utenfra som kan bistå personales rolle som kunst- og kulturformidlere. Personalet trenger kunnskap, og informasjon om mulighetene for drahjelp. Finnes det tilbud til barnehagebarn i kunstmuseene? Og er det viktig at barna får vite hvem Edvard Munch er, eller at de skal få et forhold at en som het Michel Duchamp stilte ut et pissoar på museum og kalte det for kunst?

1.2. OPPGAVENS OPPBYGNING OG STRUKTUR

Jeg vil i denne oppgaven gjøre et forsøk på å definere kunstuttrykket. Jeg vil forklare hva kunstformidling er. Jeg vil vise hvorfor barn skal oppleve kunst, og om deres forutsetninger som mottakere av kunst. Jeg vil komme med eksempler på hvordan personalet kan drive kunstformidling i barnehagen. Jeg vil skrive litt om rammebetingelsene for å gjøre dette, både

i forhold til lover og planer, og i forhold til barnehagens fysiske miljø. Dessuten vil jeg fortelle litt om hvilke muligheter det finnes for at barn skal få uttrykke seg kunstnerisk.

I kapittel 5 tar vi turen til Oslos kunstmuseer og ser på hvilke tilbud som finnes for barnehager. Jeg ser med et kritisk blikk på de ulike tilbudene og prøver å svare på hvorfor kunst i museene kan gi barna nye spennende erfaringer som igjen kan bidra til deres skapende aktivitet. I tillegg vil jeg undersøke hvilke andre erfaringer barna tar med seg fra kunstmuseene. Jeg vil sette fokus på formidlerrollen. Hvordan legger de ulike kunstformidlerne til rette for en dialog mellom barn og voksne? Hvor mye betyr deres engasjement for at besøket skal bli en god opplevelse for barna, og hvor viktig er det med forberedende arbeid før museumsbesøket? Jeg vil fortelle litt om verkstedtilbud i museene, og om hvordan vi kan jobbe videre med kunst etter museumsbesøkene.

Avslutningsvis forsøker jeg å komme med noen oppsummerende konklusjoner. Jeg vil gjøre rede for hvilke erfaringer som har vært viktigst for barnegruppa som har deltatt i undersøkelsen av kunstmuseene sammen med personalet i barnehagen.

Mye av oppgaven bygger på observasjoner og erfaringer gjort med de eldste barna i Bjørnehjørnet familiebarnehage.

Det er vanskelig å finne en dekkende og forståelig definisjon av hva kunst er. Gunnar Danbolt (2002) slår fast at kunst er noe som er menneskeskapt. Altså ikke et naturprodukt. Danbolt sier at for å bli ansett som kunstner må man ha en kunstfaglig utdanning, selv om et fåtall kunstnere avviker fra denne definisjonen.

Brit Paulsen (1994) forsøker å konkludere at kunst som noe som skal gi uttrykk for følelser og tanker og ideer. Kunsten har en symbolladet form. Hun sier at både kunstneren og samfunnet bestemmer at noe er kunst. Hvert enkelt menneske som opplever kunsten må vurdere om de synes kunsten er god eller dårlig.

2.1. HENSIKTEN MED KUNST

Mennesker har i lange tider uttrykt seg ved hjelp av bilder. Maria Taube (2004) sier at bildet er ett av mange språk som vi er født med, og at å skape bilder er en del av vår medfødte vilje til å kommunisere.

Kunstbegrepet oppsto på 1700 tallet i Vest-Europa (Danbolt 2002). Menneskene begynte da å plassere kunst i museer. Begrepet fikk en tilbakevirkende kraft siden eldre kunstverk og historiske funn også fikk plass i kunstmuseer (ibid).

Menneskets trang til å uttrykke seg er flere tusen år gamle, men hensikten med å sette spor har endret seg med tiden. De første hulemaleriene hadde en magisk kraft og skulle beskytte mot farer (Paulsen 2000). Under middelalderen var kunsten et hjelpemiddel for å formidle hellige historie, og malerier og skulpturer hadde stort sett motiver fra bibelen (ibid). Fra 1600-tallet startet en løsrivelse fra det religiøse (ibid). Kunsten ble brukt til å idealisere virkeligheten. Den skulle være vakker, harmonisk og realistisk. Med impresjonismen på 1800-tallet endret kunsten seg. Kunstneren ønsket å vise følelser i større grad. I mellomkrigstiden begynte flere kunstnere og eksprementere med surrealistisk kunst. Virkeligheten ble snudd på hodet. I moderne samtidskunst er alt mulig. Det er ikke lenger regler for hvordan et kunstverk skal være, eller hvilke materialer som kan benyttes. Barna vil møte alle disse kunstformene i sine kunstmøter. De vil påvirkes i møtene med kunsten og inspireres til egen skapende virksomhet.

3. HVA ER KUNSTFORMIDLING?

Kunsthistorikeren Gunnar Danbolt beskriver kunstformidling slik: *Kunstformidlerens oppgave er å være brobygger mellom kunstverket og betrakteren. Og den broen som kunstformidleren bygger, har bare én hensikt – å få betrakteren til å møte og åpne seg for kunstverket.* (Danbolt 2002 s 9)

Samuelson (2003) tilføyer at alt som gjøres både i kunstmuseene og i barnehagen som har som formål og åpne kunstverkene, er kunstformidling. For at dette skal realiseres i praksis sier han at det må foregå en krevende pedagogisk virksomhet på mange plan.

Kulturrådet har definert kunstformidling som tilgjengeliggjøring av kunsten og det kunstneriske uttrykket. Formidlingen skal baseres på kvalitet, kompetanse, samarbeid og levende kommunikasjon (Samuelson 2003). Vi kan derfor slå fast at barnas kunstmøter i sin samtid innebærer mange komplekse utfordringer tilknyttet voksnes pedagogiske virksomhet, tilrettelegging og medopplevelse.

3.1. HVORFOR SKAL BARNA OPPLEVE KUNST?

For å drive kunstformidling i barnehagen må vi formulere noen tanker om hvorfor barna trenger kunst. Svaret på dette kan vi kanskje få ved å lese boka om musa Fredrik som samlet på farger når andre samlet inn mat. Fredrik og vennene hans forbereder seg til vinteren. Alle de andre musene arbeider flittig, mens Fredrik dagdrømmer seg gjennom innhøstningen. Men når vinteren kommer, har Fredrik likevel et verdifullt forråd han kan dele med vennene sine, De andre musene spør hvorfor Fredrik ikke arbeider. *”Jeg arbeider jo,” sier Fredrik. «Jeg samler solstråler til kalde, mørke vinterdager.”* Etter hvert får alle musene dra nytte av

Fredrik sitt lager av farger, solstråler og ord. (Lionni 2004). Kanskje barna i barnehagen også vil dra nytte av å lagre opplevelse i form av erfaringer med bilder, skulpturer og annen kunst?

3.1.1. RAMMEBETINGELSER, LOVER OG PLANER

I Rammeplanen 3.3. står det om fagområdet, Kunst, kultur og kreativitet: *Formidling av kunst og kultur bidrar til å skape fortrolighet med og tilhørighet til kulturelle uttrykksformer* (KD 2006 s 36). Ann Hege Lorvik Waterhouse (2008) sier at den nye Rammeplanen (2006) løfter frem kunst og estetikk på en helt annen måte enn den gamle Rammeplanen fra 1995, som sa at kunsten først og fremst hadde en funksjon som inspirasjon for egen skapende virksomhet. Rammeplanen (KD 2006) beskriver barnekultur som kultur både med og for barn.

3.1.2. SKAL VI OPPLEVE KUNST BARE FOR KUNSTENS SKYLD?

Tina Østberg (2005) sier at alle mennesker har rett til å oppleve kunsten for dens egen skyld. Det har vært oppfatning at kunsten skal være et instrument for å nå andre mål. Også Os og Hernes (2005) sier at tiltak med kunst for barn blir begrunnet med at den skal ha en egen nytteverdi.

Beth Juncker (2005) sier at kunst absolutt er for barn fordi barn er subjekter for sin egen dannelsesprosess. Selv om barna ikke har språk til å forklare kunstens betydning er de mottakelige for estetiske opplevelser.

3.2. MED UTGANGSPUNKT I EGNE ERFARINGER FRA BJØRNEHJØRNET

Bjørnehjørnet familiebarnehage består av én avdeling med til sammen 10 barn fra 2 til 6 år. Vi har gjennom mange års virksomhet og erfaring definert et pedagogisk grunnsyn basert på demokrati og barns medvirkning. Langsiktig planlegging er valgt å dempes ned fremfor mulighetene til fleksibilitet i hverdagen og spontanitet i forhold til barnets behov her og nå. Både barn og ansatte er positive til en noe uforutsigbar hverdag. Dette har gjort det mulig å gjennomføre mange museumsbesøk i løpet av en kort periode.

Ulla Steen Christiansen (2007) sier at for at det skal finnes anerkjennelse må den være gjensidig. Det vil si at menneskesynet vårt har mye å si for hvordan vi klarer å gjennomføre dagene til tilfredsstillelse og glede for alle. For eksempel sier Steen Christiansen at hun ved å spise sammen med barna verdsatte deres pauser. I Bjørnehjørnet har vi nøyaktig samme innstilling til barna som Steen Christiansen beskriver. Voksne og barn tilbringer så å si all tid sammen i fellesskap. Jeg vil dermed si at vi anerkjenner barna. Åberg og Lenz Taguchi (2006) beskriver en demokratisk væremåte som evnen til å ta barn på alvor og ha tro på deres evner og muligheter. Kunstmøtene har gitt personalet mange anledninger til samtaler og opplevelser sammen med barna,

Jakten på kunstmøter i Oslos museer pågikk i en periode på 6 uker våren 2009. Barna som deltok denne undersøkelsen besto hovedsakelig av 5 og 6-åringer. I tillegg hevdet Mathias, snart fire år at han gjerne ville bli med på noen besøk. Besøkene skulle ikke være tvang, og en av guttene valgte å bli igjen i barnehagen et par ganger. ”Du skjønner, jeg er ikke så interessert i sånne museer”, forklarte han. Barna i Bjørnehjørnet liker å dra på tur, kjøre trikk og buss, og setter pris på å skaffe seg nye erfaringer. De hadde frem til våren 2009 liten erfaring med kunstformidling i museer. De har erfaring med musikk, dans, drama, billedbøker og barnedikt. Alle liker formingsaktiviteter. Mye tid går med til å tegne, male og perle.

3.2.1. KAN KUNSTEN PÅVIRKE BARNAS SMAK OG INTERESSER?

Arne Marius Samuelsen (2003) sier at både miljø og mote kan ha påvirkning på hva barnet liker. Barnets begrepsutvikling og intellektuelle modning kan påvirke dets oppfatning av kunst (ibid). Jeg ser at barna påvirker hverandre. Særlig jentene kopierer hverandre både i klesstil, i lek, og under formingsaktiviteter. Barna er påvirket av dagens media og mote. Jeg lurer på om kunst kan skape ny kunnskap og nye impulser som kan endre og utvikle barnas erfaringer.

Ser vi barna som kompetente? Og syns vi voksne at barnet har rett til egen smak? Beth Juncker (2004) stiller spørsmål ved hvordan de nordiske landene har lange tradisjoner for å drive kunstformidling blant annet for å lære barna opp i god smak. Hun sier at målet med en pedagogisk forankret kulturformidlertradisjon er å gi barn innsikt i deres egen smaksmessige elendighet. Er vi barnehageansatte enig i dette? Er det slik at vi voksne stønner over dårlig valg av leker og anerkjenner barn som har med det vi anser som ”en pedagogisk riktig leke”? Beth Juncker (2004) sier at vi fradømmer barna demokratiske frihetsrettigheter og deres status som subjekter i sitt eget liv når vi ikke anerkjenner deres ”dårlige smak”. Vi som jobber i barnehagen har stor påvirkningsmakt. Vi tilbringer flere timer daglig med barna. Samtaler med dem og deler deres hverdag. Vi vil både bevisst og ubevisst påvirke barna. Selv om barna nå i større grad enn tidligere medvirker og dermed får mulighet påvirke sin egen hverdag er det oftest vi voksne som velger bøker som skal leses, vi bestemmer samtaleemner og tema til samlingsstunden. Klausine Rønnes sier i et intervju med Turi Pålerud (2004) at vi ved å innta nedlatende holdninger til barns og foreldres valg av leker, bøker og filmer, ikke bare moraliserer over deres valg, men også viser mangel på respekt. På den annen side; Hvordan kan oppmerksomme voksne løfte opp observasjoner av barnas smak og ideer og gi barna utfordrende omgivelser? Rammeplanen (KD 2006) sier at barn deltar i kultur og skaper sin egen kultur. Dette vil skje i samspill med omgivelsene. Derfor trenger barn voksne som er aktive medskapere og medundrende. Dersom barna skal ha mulighet for å velge selv må vi

vise dem hva som finnes av muligheter. Vi kan tilby en allsidighet av inntrykk, blant annet ved å vise dem variasjon innen kunst.

I Bjørnehjørnet har barna fått oppleve nasjonale skatter i Nasjonalgalleriet, Munch-museet og Vigelandsmuseet. De har sett moderne internasjonal kunst i Museet for Samtidskunst og i Astrup Fearnley Museet, og de har sett ”kunst” laget av barn i Barnekunstmuseet. Noen museer har tilbud til barn i helgen. Selma, 6 år og jeg har deltatt i Rasmusklubben på Astrup Fearnley Museet og på barneverksted på Henie Onstad Kunstsenter.

3.HVORDAN KAN VI DRIVE KUNSTFORMIDLING I BARNEHAGEN?

Rammeplanen (KD2006) sier at personalet i barnehagen må sørge for at barn opplever kunst- og kulturuttrykk og at de får møte kunstnere. Personalet skal også oppmuntre og stimulere barna til å iaktta estetiske fenomener og detaljer (ibid). Disse kan barna møte i blant annet kunstneriske uttrykksmåter. Etter egne erfaringer sammen med barnegruppen har personalet i Bjørnehjørnet kommet frem til noen forslag til hvordan dette kan gjøres, både i og utenfor barnehagen. Jeg har valgt å fokusere på barnas muligheter for å uttrykke seg kunstnerisk form som i følge artikkel nr 13 er en rettighet barnet har gjennom FN konvensjonen: *Barnet skal ha rett til ytringsfrihet; denne rett skal omfatte frihet til å søke, motta og meddele opplysninger og ideer av ethvert slag uten hensyn til grenser, enten det skjer muntlig, skriftlig eller på trykk, i kunstnerisk form eller gjennom en hvilken som helst uttrykksmåte barnet måtte velge.* (Redd Barna 2009)

4.1. FYSISKE RAMMER

Brit Paulsen (1994) sier at vi må gi barn omgivelser som er gode å være i. Vi voksne kan bidra til at barna kan trene seg i å verdsette kvalitet. Barna har mulighet til å sanse på mange måter. Ved å gjøre barn oppmerksomme på sanseopplevelsene kan deres estetiske sans utvikles (ibid). Dette kaller Paulsen (1994) for estetisk oppdragelse. Vi tenker ofte på det vakre i forhold til estetikkbegrepet. Estetikk er knyttet til sansing sier Haabersland og Vavik (2000). Carlsen og Samuelsen (1988) sier at en estetisk opplevelse forutsetter nærhet og personlig engasjement. Barnet må åpne seg for muligheten til å bli ”truffet av noe”. Rammeplanen sier at *Personalet må sørge for en estetisk dimensjon i fysisk miljø og innhold.* (KD 2006 s 38)

Barnehagens rom vil ha innflytelse hvordan barnet opplever kunst og estetikk. Eli Thorbergesen (2007) sier at kulturformidling skjer i samspill mellom mennesker og det fysiske miljøet. I Reggio Emilia betrakter de det fysiske miljøet som den tredje pedagog (Samuelsen

2003). Barnehagene i Reggio Emilia er ikke tilfeldig innredet. Lyset er blant annet viktig fordi det skaper forandringer (Jonstøij og Tolgraven 2003) Barna skal selv ha mulighet til å endre på rommet, skape miljøer og stemninger (ibid).

Thorbergsen (2007) sier at personalet i barnehagen viser at de ser på kunst som viktig når det henger kunstbilder i barnas miljø. Hun sier at malerier kan gi felles opplevelse og at de kan brukes til samtaler, undring og fabulering. Derfor bør vi være bevisst på hva vi henger opp i barnehagen, og særlig på hvordan vi henger det opp. Skal barna få være med å bestemme hva som skal henges på veggen? Hvilken høyde skal bildene henge og hvordan skal de få komme til sin rett? I et rom med høy kompleksitet (ibid) vil det ene inntrykket slå det andre i hjel. Da kan det være vanskelig å finne et rolig sted å hvile øynene.

For at barna i barnehagen skal kunne utvikle seg kunstnerisk trengs det tilrettelagte verkstedsmuligheter. Mange barnehager har mye utstyr lagret vekk. Formingsaktiviteter har derfor lett for å bli voksenstyrt. Utstyr som er tilgjengelig gir barna større muligheter til å påvirke sin egen hverdag. Mange voksne lider av kaosangst. Hvis barna tas med i forberedelsene, finner frem og rydder bort, kan det hende at maleaktivitetene kan foregå helt uten voksnes definisjonsmakt, og voksenstyrt planlegging. Åberg og Lenz Taguchi (2006) forteller om hvordan barn kan delta i planleggingen både i forhold til innredning av rom, og i forhold til å utarbeide regler for bruk av verkstedet.

4.1.2. BARNEHAGENS BØKER SOM INSPIRASJON TIL Å OPPLEVE KUNST?

Alle barnehager har bøker. De fleste barnehager bruker biblioteket og har dermed tilgang på det meste som finnes av barnelitteratur. Rammeplanen sier at: *Gjennom arbeid med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna får et positivt forhold til tekst og bilde som kilde til estetiske opplevelser og kunnskaper, samtaler og som kilde til inspirasjon til fabulering og nyskaping* (KD 2006 s 34)

Mange billedbøker har illustrasjoner gjort av kunstnere. Kunstneren kan enten ha illustrert en tekst, eller teksten er basert på kunstnerens bilder. Elsa Beskow er en barnebokforfatter som både har skapt tekst og bilder i et stort antall barnebøker.

Noen barnebøker er skrevet for å skape nysgjerrighet for kunst. I boka *Raudt, blått og litt gult* (Elling og Sortland 1993) besøker Oda et kunstmuseum med sin onkel og foretar en reise inn i mange berømte kunstverk. I boka *Hva skal vi gjøre med lille Jill* (Ekman 1976) møter vi Jill som kjeder seg hjemme, men får et bilde av mor og far. Dette bildet inspirerer henne til å oppsøke Nasjonalgalleriet. Hun er på leting etter en hest til jenta på bildet sitt. Vi følger Jill inn i bildene på museet på samme måte som med Oda.

Lucy Micklethwait (1992) har gitt ut flere bøker som alle er basert på kunstbilder. Et eksempel er *Jeg ser – Bilder og tall* som fremstår som en tellebok der barna kan lete etter like detaljer i kunstbilder. Det finnes også kunsthistoriebøker som er skrevet spesielt for barn. *Hesten i hulen* (Nilsson 1994) gir en enkel innføring i kunst fra forhistorisk til moderne tid. Det er også mulig å bruke bøker som omhandler enkelte kunstnere, som for eksempel *Munch for barn* (Lande 1998).

Slike bøker kan barnehagen bruke for å skape nysgjerrighet for kunsten. Kunstbøker kan også brukes sammen med postkort og plakater for å forberede barna før kunstmøtet. Erfaringer viser at barna får en fornyet interesse for disse bøkene etter kunstmøtene.

4.1.3. FINNES DET KUNST I NÆRMILJØET?

Et eget fagområde i Rammeplanen handler om nærmiljø og samfunn. *Barnehagen skal legge vekt på å styrke kunnskap om og tilknytning til lokalsamfunnet, natur, kunst og kultur, arbeidsliv, tradisjoner og leveste.* (KD 2006 s 41) I mange bydeler finnes det begrensede mulighet for å oppleve kunst i nærmiljøet, derfor har jeg utvidet begrepet lokalkultur til å gjelde Oslo.

4.1.4. KAN KUNSTEN KOMME TIL BARNEHAGEN?

Den kulturelle skolesekken har gjort kunst og kultur tilgjengelig for skolebarn over hele Norge. Nå er håpet at et liknende tilbud skal komme til barnehagen. Foreløpig er dette tilbudet startet opp i noen kommuner, mens en utvidelse av den kulturelle skolesekken nå er utarbeides for bruk i videregående skole.

I Oslo blir det opp til hver enkelt barnehage å prøve å få kontakt med kunstnere eller til å finne mulighet for å låne kunstverk til barnehagen. Det burde være mulig å lage et nettverk hver bydel, kanskje gjennom samarbeid med andre barnehager eller kulturinstitusjoner. Et tettere samarbeid mellom barnehager vil gjøre at de ansatte kan lære av og påvirke hverandre. Nettverket DIALOG har skapt et møtested for kulturinstitusjoner og barnehager i Oslo. På egne nettsider finnes tilgang på informasjon og mulighet for deltakelse i nettverket (Kunst i barnehagen 2009). Her kan fagfolk og barnehagepersonell dele erfaringer. Åberg og Lenz Taguchi (2006) sier at et slikt nettverk kan gi muligheter for å tenke nytt, utvikle seg i dialog med andre og skape fellesskap rundt læring.

5. BESØK I KUNSTMUSEET

Bare se og ikke røre. Ikke rope, ikke løpe, ikke slikke, hoppe, hinke. Stille pent opp på rekke. Ikke søle, ikke leke, Ikke skli og ikke skråle. Ikke legge seg på gulvet. Vær litt stille. Komme

her. Ikke skrike, ikke plystre, ikke synge eller rape. Se på dette. Hør på dette. Stille, stille.
(Gro Dale 1998 s 128)

På kunstmuseet vil mange barn erfare en helt ny opplevelse. Alle inntrykk vil virke inn på hvordan barna opplever stedet. Hvis barnet blir mottatt på en vennlig måte vil besøket påvirke helhetsinntrykket. For små barn vil inntrykkene fra garderobe- og toalettmuligheter være viktig, og ikke minst vil mulighet for matpause inngå som en del av kunstmøtet. Da Bjørnehjørnet besøkte Munch-museet ble de fascinert av sikkerhetskontrollen i inngangspartiet. Da vi snakket om hva de husket fra museet i ettertid uttrykte de skuffelse over at de ikke fikk sende sekkene på båndet. Vakten loset dem gjennom på siden i stedet for gjennom kontrollen. Dette viser barnas inntrykk av museet ofte kan blandes med andre inntrykk knyttet til mennesker, bymiljøet eller til reisen.

Vi erfarte at det er viktig at omviseren må ta hensyn til barnas kroppslige behov og er våken for at barna trenger å sette seg. På våre besøk har formidlerne i hovedsak organisert det slik at barna sitter ned på gulvet der omviseren ønsker å bruke tid foran et kunstverk.

Gunnar Danbolt (2002) sier at kunstformidling bør foregå mest mulig utenfor barnehagen, og at vi derfor bør ta med barna på museer og gallerier. Han sier at formidlingen bør ha en lekens karakter fordi det nesten ikke er grenser for hva barn kan lære hvis kunnskapsformidlingen har lekens karakter. Dette tolker jeg slik at Danbolt ønsker at barna skal tilegne seg kunnskap på museumsbesøket. Spørsmålet blir derfor; Skal barna oppleve kunsten for kunstens skyld eller som redskap for å lære noe? Her synes det som det er flere ulike syn på hva som er hensikten med kunstformidling. Jeg tror dette bør vurderes ut fra barnas alder. Mange barnehagebarn er kunnskapstørste og har glede av å tilegne seg kunnskap på en morsom måte – for eksempel gjennom nye kunstopplevelser. Jeg har erfart at barna setter pris både på impulsive og forberedte kunstmøter. Så jeg sier derfor: Ja takk, begge deler? Rammeplanen (KD 2006) sier at barna lærer gjennom alt de opplever og erfarer, og at læringen skjer både i samspill med andre mennesker og i det fysiske miljøet. Dette viser at læring vil skje uansett hvilken hensikt kunstformidlingen har.

5.1. HVORDAN VELGE FOR BARN?

De voksne i barnehagen har stor påvirkningskraft i forhold til barns mulighet til kunstopplevelser. På museene som tar i mot barn finnes det både nyere og eldre kunst. Voksnes kunnskap og interesse vil påvirke kunstvalgene som blir tatt. På Museet for Samtidskunst fikk vi se deler av en utstilling med navnet: *Hyklari: Stedsspesifikk moralitet*. Denne tittelen vil vanligvis gjøre meg, med min begrensede kunsterfaring, ganske så usikker.

Er dette virkelig noe som kan presenteres for 4-åringer? På en slik utstilling må voksne dermed stille seg åpne og undrende. Det kan være viktig at voksne kjenner utstillingen fra før. Ikke alle utstillinger vil være egnet for mindre barn, blant annet ut fra et etisk perspektiv.

Noen museer sender ut materiell på forhånd. Da kan de voksne i større grad forberede seg og forutse hvordan opplevelsen kan komme til å arte seg. Gjennom forberedelser har både voksne og barn mulighet for å lære, erfare og oppleve på lik linje. Er det ene tilbudet bedre enn det andre? Har all kunst samme hensikt og ender den opp i samme mål? Er det ene tilbudet bedre enn det andre? Etter hvert som vi erfarte svært ulike formidlingsmåter ble de ulike opplevelsene gjenstand for kritisk refleksjon. Blant annet stilte vi oss spørsmål om hvor stor betydning væremåten og personligheten til formidlerne har i forhold til barnas opplevelse? Disse spørsmålene jeg vil prøve å finne svar på gjennom Bjørnehjørnets kunstmøter.

Paulsen (2000) sier at den voksne bør bruke spørreordene; *Hvem, hva, når og hvordan*. I tillegg må spørsmål og svar være knyttet opp til barnas måte å se verden på. Et lite barn har ikke mulighet til å forstå at Munchs motiv med en syk baby er knyttet til at babyen har syfilis. ”Jeg tror det er vannkopper”, foreslo Selma da de så motivet på Munch-museet. Det betyr ikke at all kunst som barna ser skal være vakker og snill. Maria Taube (2004) sier at barn fra 5 års - alderen ser ut til å vise interesse for ubehagelige kunst. De kan fasineres og frydes over litt ekle og ubehagelige detaljer i et kunstverk. Hun sier at barna trekker andre konklusjoner enn de voksne, men at de er basert på deres eget erfaringsgrunnlag. Det er ikke nødvendig å pakke inn barns verden i søte snille kunstmotiv eller tema ut fra ideen om at barn ikke skal utsettes for noe ubehagelig.

5.1.1 KUNST FOR KUNSTENS SKYLD

I både Museet for Samtidkunst og i Astrup Fearnley Museet ble opplevelsen av kunsten satt i sentrum. Barnas opplevelse her og nå var den viktigste hensikten med besøket. På museene var dialogen med barna den viktigste formidlingsformen. Her ble det ikke gitt mange svar og begrunnelser for kunsten. Barna kom selv med tanker og undret seg. I møte med en installasjon, *Pygmeer* på Astrup Fearnley Museet ble humor og nysgjerrighet fokusområde. Bak mange hvite lerret skjulte det seg små sorte ansikter som listet seg frem, og skvatt tilbake ved lyd i rommet. Både Ida, kunstformidleren, personalet og barna frydet seg en lang stund under studie og i lek med kunstverket.

5.1.2. KUNST SOM BÅDE LÆRING OG OPPLEVELSE

Munch-museet og Vigelandsmuseet har et opplegg der kunstnerens liv og tanker blir formidlet. Gjennom historier fortalt om Edvard Munch og Gustav Vigeland får barna kjennskap til tiden de levde i, og om hvordan deres liv påvirket kunsten de skapte. Barn liker å bli fortalt historier, og personalets observasjoner viser at barna får et nærere forhold til kunsten gjennom disse fortellingene. Barna er glad i gjenkjennelser. Barna i Bjørnehjørnet frydet seg da de i Nasjonalgalleriet fikk se bilder av Munch som de ikke hadde fått se i Munch-museet. De hadde sett *Madonna* før, og de kunne slå fast at det ikke var en baby i hjørnet på denne versjonen av bildet i motsetning til den de opplevde i Munch museet. Barna viste glede over å kjenne igjen motiv fra postkort som Munch-museet sendte oss i forkant av besøket. I museumsbutikken fikk barna velge seg hvert sitt postkort, og flere valgte Munch - motiver. På Vigelandsmuseet ville alle ha postkort med Sinnataggen.

5.1.3. KUNST SOM INSPIRASJON TIL TANKER OG LEK.

På Nasjonalgalleriet viste formidlerne hvordan bildene kan fortelle historier. Dette bidro til at barna så etter detaljer i bildene, og skapte sine egne historier.. Formidleren viste dem hvordan de kan lete etter detaljer i bildet som kan fortelle hva som skjer i bildet. De fikk også gjennom en serie bilder av Theodor Kittelsen vist hvordan et eventyr kan illustreres. I verkstedet på Nasjonalgalleriet satte Helle, kunstformidleren i gang maling av et fellesbilde, og barna diktet opp et eventyr til bildet. I ettertid tegnet barna sine egne tegnerserier i barnehagen.

Rammeplanen (KD 2006) sammenlikner lek med estetiske aktiviteter, humor og glede. I kunst kan vi finne mye humor. Særlig den surrealistiske kunsten finnes kilder for fabulering. Denne kunstformen dukket opp i mellomkrigstiden som et motstykke til den tradisjonelle og forståelige kunsten. Britt Paulsen (1999) sier at barn har evnen til å kunne assosiere og uttrykke impulser som kommer innenfra, for eksempel drømmer og fantasier. Barn vil derfor være gode mottakere for surrealistisk kunst. En del barnelitteratur bruker samme virkemidler som denne kunstformen, og i barns tegninger finner vi også likhetstrekk til bilder av for eksempel Juan Miró og Marc Chagall.

Surrealistisk kunst har et lekent uttrykk. Det er både humor og undring i bildene. Klarer vi voksne å finne glede gjennom kunst og bli inspirert av barns glede? Hvis vi legger merke til det absurde kan vi skape et miljø for latter som vil styrke båndene mellom voksne og barn. Rammeplanen (KD 2006) sammenlikner humor og lek med estetiske aktiviteter og kreativitet.

5.2. KUNSTFORMIDLEREN

Rammeplanen sier om voksenrollen i barnehagen: *En omsorgsfull relasjon er preget av lydhørhet, nærhet, innlevelse og evne og vilje til samspill.* (KD 2006 s25)

Den sier også at *hele personalet må være tydelige og bevisste på eget kulturelt og verdismessig ståsted.* (KD 2006 s 30) Fønnebø og Jernberg (2008) tolker dette som at hele personalet i barnehagen må erkjenne sin rolle som kulturformidlere.

I kunstmuseet vil barna møte en annen type kunstformidler eller pedagog enn i barnehagen. Kunstformidleren har ofte bakgrunn som kunsthistoriker. I arbeidet med barn bør formidleren også ha pedagogisk kompetanse.

5.2.1. DIALOGEN MELLOM FORMIDLEREN OG BARN

Ivar Selmer-Olsen (2005) sier at kunnskap om barn, barndom, barns perspektiver, barns rettigheter, barns kulturelle uttrykk og tolkninger må danne grunnlag for kunstformidling. Han sier at kunst- og kulturformidling er preget av tradisjonelle forestillinger, synsing og god vilje. Som flere andre ønsker Selmer-Olsen et dialogbasert møte mellom formidler og barn (ibid). Derfor er det viktig at formidleren har kompetanse på barn og barndom i tillegg til kunstkompetanse.

En museumsformidler vil jobbe med barn i mange aldersgrupper. Det er derfor viktig å kjenne sine begrensninger i forhold til hva som forventes at de yngste barna forstår. I Munch-museet ville vår formidler gjerne fortelle barna om dekoren i et tresnitt av *Madonna*. ”Hva er dette”, ville hun vite og pekte. ”Ballonger!” foreslo Emil. Ingen av barna var særlig interessert i informasjon om sperma, unnfangelse eller hvordan Munch definerte alle kvinner som en Madonna i dette unnfangelsesøyeblikket. Da formidleren etter en stund observerte barnas manglende interesse for tema fortsatte hun til et annet bilde.

Brit Paulsen (2000) mener at en kunstformidler ikke nødvendigvis skal vite eller gi alle svarene fordi en kunstopplevelse alltid vil være personlig. Likevel sier hun at en formidler aldri skal være nøytral, men skape interesse for et kunstverk. Derfor må formidleren vite hvordan spørsmål skal stilles til barna. Hun kan gjerne fortelle om hvilke bilder hun selv liker og hvorfor. Jeg kjenner igjen denne beskrivelsen av formidling fra flere av Bjørnehjørnets museumsbesøk. Ida, formidleren på Astrup Fearnley museet var særlig bevisst på å fortelle om hvilke kunstverk hun selv likte best. Hun viste en begeistring som smittet over på både barn og voksne.

Lorvik Waterhouse og Jensen (2008) sier at siden billedkunst ofte formidles av en annen en kunstneren selv vil formidleren få stor makt i forhold til barnets opplevelse. Av den grunn bør formidleren være undrende sammen med barna og ikke gi for mange svar.

Samuelson (2003) nevner dialogen som vesentlig ved kunstformidling for barn. Det viktigste er ikke faglig belæring, men at hver enkelt skal oppleve kunsten på sine egne premisser. Gjennom gjensidig dialog kan barna bidra med sine opplevelser, undring og tanker og det er viktig at deres svar blir tatt på alvor og verdsatt.

Størrelsen på barnegruppen vil påvirke dialogen mellom formidler og barn. Vi har vært så heldige å få være alene som gruppe på nesten alle museene. Opplevelsen ble helt annerledes da Bjørnehjørnet besøkte Barnekunstmuseet. Her delte vi omvisningen med en større gruppe. Dette skapte flere forstyrrelser og mange av barna avbrøt formidleren. De som ropte høyest ble hørt, og mye av den dialogen vi hadde opplevd på andre museer uteble.

5.2.2. BARNET SOM AKTIV MEDSPILLER OG MOTTAKER

En formidlingssituasjon vil alltid være en relasjon og et samspill. Gjennom samtaler kan formidleren få frem barnets tanker. For å oppnå dette må den voksne miste kontrollen og være anerkjennende i måten å snakke med barna på (Paulsen 2000). Formidleren må stille seg åpen, være medundrende, medspørrende og medreflekterende. Hun må vise at hun tar på alvor det barnet sier og stille åpne og undrende spørsmål (ibid). Sigrun på Munch-museet spurte barna om hva de så på bildet av et dyr. Hun fulgte opp med hvordan de kunne se at dyret var en løvinne, og hvordan de kunne beskrive at dyret løp, var redd osv. Hun ga hele tiden tilbakemeldinger om at hun var imponert over alt barna visste. Maria Taube (2004) sier at det er viktig at formidleren tar seg god tid til å høre på barnet når det vil uttrykke seg om farge og form, og at barna viser stor glede over disse detaljene i bilder og skulpturer.

5.2.3. FORMIDLERENS ENGASJEMENT

Paulsen (2002) sier at det kan se ut som om barn ikke liker spørsmål dersom den voksne ikke klarer selv å vise ekte nysgjerrighet. Hvis hun klarer det, kan hun bringe frem barnets fantasi. Gjennom samtalen kan barna og formidleren sammen fantasere rundt motivene på bildet og lage små fortellinger om det de ser? Hun sier at det er viktig å gi barna aksept og anerkjennelse av at deres fantaseringer er bra. Gjennom fantasien kan barnet uttrykke undring og glede. Fantasien fremmer barnets utvikling og bidrar til at barnet kan bli i stand til å løse problemer (ibid). Fantasien kan også bidra til at barn kan godta moderne kunst. De lever allerede i en verden der mye er på liksom. I leken kan en pinne være et sverd eller en hest. Alt er mulig!

På en av Bjørnehjørnets omvisninger synes vi voksne at formidleren virket uengasjert og litt sur. Vi ble derfor overrasket over at barna synes hun var kjempegrei, og at de likte henne blant annet fordi hun var ung og pen. Det viser seg derfor at barn og voksne møter både mennesker og kunst med ulik oppfatning.

5.3. TRE FASER I KUNSTFORMIDLINGEN

5.3.1. FORBEREDELSE FØR MUSEUMSBESØKET

Det kan være viktig at vi er forberedt før et besøk på kunstmuseum. Hvordan dette gjøres vil avhenge av hvilket museum og hvilken type kunst som skal oppleves. Skal vi besøke et museum som viser verker av en enkel kunstner vil det være en fordel å sette seg inn i denne personens liv. Både Munch-museet og Vigelandsmuseet ønsker at barnehagen fortalte om livet til Edvard Munch og Gustav Vigeland før de kommer til museet. De sender ut materiell i forkant i form av postkort og fortellinger om kunstnerne. Barna vil da relatere kunsten til historien om kunstneren. De vil for eksempel vite at Munch brukte mange følelser når han malte og at mange av motivene er basert på at han var ulykkelig i perioder av livet sitt.

Skal barnehagen derimot oppleve moderne kunst kan det hende kunsten vil inspirere helt andre ting enn for eksempel fortellinger. Da Selma, 6 år og jeg besøkte Henie Onstad Kunstsenteret en søndag fikk vi se Jean Tingeleys bevegelige skulpturer. Dette ga oss inspirasjon til å starte et gjenbruksprosjekt i barnehagen.

Ida fortalte at det ikke er nødvendig med for- og etterarbeid i forbindelse med barnehagens besøk på Astrup Fearnley Museet. Unntaket kan være dersom en utstilling skal relateres til et temaarbeid barnehagen jobber med. Utstillingen vi så er het *Indian highway* og kunne derfor knyttes til et tema om India. Jeg tenker at barna kanskje får større mulighet for å komme med egne assosiasjoner og opplevelse i det øyeblikket de ser kunsten dersom de ikke er forberedt. På Munch-museet kan de derimot svare på spørsmål ut fra hva de har lært på forhånd. Barna viste dette ved å fortelle Sigrun at de kjente til at Munch malte med følelsene sine. De fikk fortalt at de visste at søsteren og moren var død av tuberkulose.

5.3.2. SELVE MUSEUMSBESØKET, ER DET MER ENN KUNST?

For en barnhagegruppe vil besøket i museet inkludere hele turen. Både trikketuren, spisepausen og kanskje området utenfor museet vil være en del av opplevelsen. Jeg har tidligere i oppgaven nevnt hvor viktig det er med barnas første mottakelsen i museet. Hvis det er mange regler i forhold til hvordan de forventer at barna oppfører seg er det viktig at disse blir fortalt om på en positiv måte. Det vil også være lurt å gjennomgå reglene før barna vises rundt. Da kan det hende formidleren ikke trenger å stoppe opp for å fortelle barna om forbud

under omvisningen noe vi erfarte skapte uro og ødela for kunstmøtet. Da Bjørnehjørnet var på Astrup Fearnley museet gikk formidleren gjennom dette sammen med barna og de fikk selv komme med forslag til hvilke regler som var på museet. Hun slapp derfor å irettesette barna og måtte bare minne dem på innimellom at hun synes de var litt for nærme kunstverkene. På Museet for Samtidskunst fikk ikke barna høre om forbudet mot å berøre kunsten før midt i omvisningen og det ble derfor en mer FY- preget kommunikasjon fra formidleren.

Formidleren bør bruke litt tid på å bli kjent med barna. Hun kan prøve å lære seg navnene deres, eventuelt bruke navnelapper. Hun kan også gjennom samtale finne ut hva de vet om museet, kunstneren eller utstillingen på forhånd, og hva de har lyst til å se. Det har ingen hensikt å se hele utstillingen på et enkelt besøk. Alle museer Bjørnehjørnet har besøkt har valgt ut noen få kunstverk. De fleste formidlerne har vært forberedt på forhånd i forhold til hva de vil vise barna. Dette gjør at gruppa holder fokus og ikke bli lei.

5.3.3. ETTERARBEID HVORDAN OG HVORFOR

Noen museer tilbyr verksted for barna etter omvisningen. Munch-museet, Museet for Samtidskunst og Vigelandsmuseet tilbyr verksted. Noen med formidleren tilstede og noen på egen hånd. Barnekunstmuseet satte musikk i fokus. Omviseren spilte trommer og gitar, satte i gang allsang og orkester. Her kom kunsten i annen rekke. Astrup Fearnley Museet for moderne kunst velger i Rasmus-kubben (en kunstklubb for barn) å tilby en annen type praktisk oppgave i stedet for verksted. Denne oppgaven legges gjerne midt i omvisningen. Da Selma og jeg deltok i Rasmusklubben fikk barna spille bingo basert på en av installasjonene.

På verkstedene kan barna få en konkret oppgave relatert til utstillingen. Både Museet for Samtidskunst og Nasjonalgalleriet, som begge tilhører Nasjonalmuseet bruker denne metoden. Her er formidler tilstede på verkstedene, og verkstedsaktivitetene blir i større grad voksenstyrt.

I Vigelandsmuseet fikk barna jobbe med leire. Formidleren takket for seg etter å ha delt ut leire og verktøy til barna. Også på Munch–museet ble vi overlatt til oss selv på verkstedet. Her hang det kunstplakater på veggene som barna kunne se etter. Det fantes også ferdige fargeleggingsark til å male på. Det har vært delte meninger om det er greit at barna skal få lov å kopiere et bilde? Brit Paulsen (2000) sier at det å kopiere alltid har vært en anerkjent læremetode innenfor kunstfag. Likevel har det ikke vært ansett riktig å gjøre dette i barnehage eller skole. Paulsen mener at ved å kopiere kan barna bli flinkere til å se. Hun sier også at det kan bidra til at barna blir interessert i billedkunst. Jeg ser i barnehagen at barna ofte sitter tett sammen og kopierer hverandre når de tegner. De lærer av hverandre på denne måten. Ofte

snakker de sammen om motiver, om farger og viser hverandre teknikker. Dette skaper fellesskap og bidrar til at de utvikler ferdigheter. Som medskaper deltar personalet i Bjørnehjørnet i formingsaktivitet sammen med barna. Vår erfaring er at det bidrar til at barna jobber mer konsentrert, og at det skaper et fellesskap mellom barn og voksne.

Noen av museene hadde store atelierer. Her var det lave bord. Lett tilgjengelig materiell og vasker der barna selv kunne skylle og rydde bort pensler. Jeg fikk derfor erfare hvordan tilrettelagte rom innbyr til aktivitet. Sammen med barna ble vi sittende å male uten å tenke på at timene gikk. Dette gir meg tanker om hvor stor betydning det kan med nok plass og at det gir barna mye større mulighet for selvstendighet og medvirkning når de selv kan finne frem utstyr og ta ansvar for selv å rydde vekk, vaske og holde orden.

5.4 BARNAS MULIGHET FOR KUNSTNERISK UTFOLDELSE

Barn må få mulighet til å uttrykke seg gjennom mange "språk" og kombinere disse i lekene fellesskap og med ulike estetiske uttrykk (KD 2006 s 30).

Møter med kunst kan inspirere barn til ulike aktiviteter. Det kan være ulike formingsaktiviteter, drama, musikk, litteratur eller tverrfaglige prosjekter. Paulsen (2000) foreslår at barna kan bruke fantasi til å male fortsettelse på et bilde. Det praktiske arbeidet kan fortsette i barnehagen i lange eller korte perioder. Det er hensiktsmessig å snakke om besøket så snart som mulig i etterkant. Venter vi for lenge glemmer barna hva de har lært og opplevd. Vi kan spørre barna om hva de likte best? Hva husker de fra museet? Noen av barna i Bjørnehjørnet forteller at det de likte best med Munch sine bilder var nettopp det at han malte med følelsene sine. De kjenner også igjen Munch når jeg viser dem andre av hans bilder i bøker. Da vi var på Nasjonalgalleriet ville barna gjerne se flere bilder av Munch. De viste glede over å se *Skrik* Og *Madonna* siden disse bildene var til konservering da vi besøkte Munch-museet tidligere. De gledet seg over å kjenne igjen motiver fra postkort og bøker. I Vigelandsmuseet var *Sinnataggen* den store begivenheten. Barna viser derfor at gjenkjennelse er viktig for dem.

Det er mange måter kan vi jobbe med en utstilling eller med en bestemt kunstner? Hvor lang tid som skal brukes på dette syns jeg må bli opp til barnegruppa og deres interesser og hvilke tema- og prosjektarbeid de ellers holder på med. I Bjørnehjørnet har alle inntrykkene endt opp i barnas og de voksnes ønske om å lage sin egen utstilling. Vi har derfor jobbet aktivt med mange ulike kunstneriske uttrykksmåter, både maling, foto og skulptur. Alt skal vises på en stor utstilling for foreldre og venner.

6. AVSLUTNING

Bachelorperioden har gitt mange interessante erfaringer. Sammen med barnegruppa fra Bjørnehjørnet har jeg deltatt på en spennende reise og samlet masse erfaringer tilknyttet hvilke forutsetninger som er viktig i arbeid med barn og kunstformidling.

Arbeidet starter i barnehagen. Personalet må være bevisst sin væremåte. Hvordan vi anerkjenner barna og tar deres liv og tanker på alvor har betydning for alt som skjer innen lek, læring og omsorgsarbeid. For å gjennomføre et arbeid med kunst og kunstformidling må barna få lov å være aktive deltakere. Jeg har sett at det fysiske miljøet påvirker oss, og vil påvirke barnas muligheter til å drive kunstnerisk virksomhet i barnehagen. I litteraturen har vi sett at det finnes mange spennende bøker både med og om kunst og kunstnere som kan brukes aktivt som et hjelpemiddel i barnas møte med kunst.

Oslos kunstmuseer tilbyr et variert tilbud til barnehager. Dette tilbudet er dessverre ikke gratis overalt og krever derfor at barnehagen har et budsjett for kulturopplevelser. Etter å ha snakket med en rekke kunstformidlere har jeg fått vite at få barnehager bruker tilbudene som finnes. Jeg tror at de rett og slett ikke vet om dem. En felles nettside som henvender seg til barnehagefolk kunne ha endre på dette.

Jeg har erfart at barna har satt stor pris på læring rundt kunstmøtene. De har spesielt vært opptatt av Edvard Munchs liv og bilder. Formidlerens personlighet og formidlerevne har ikke spilt så stor rolle som jeg på forhånd hadde trodd. Barna har stort sett syntes at alle voksne de har møtt har vært veldig snille og hyggelige. De har kommunisert med alle formidlerne i større og mindre grad. Ved kroppsspråk har barna vist når de har kjedet seg, eller når de ikke har forstått hva som ble sagt. Dette viser at barna innehar en trygghet og at de setter pris på å være i dialog med kunstformidlerne. De har vist glede når de har utfoldet seg i verkstedene som museene tilbyr. Både i verkstedene og i barnehagen har barna vist evne til allsidig kreativitet.

Rammeplanen (KD 2006) krever at barnehagen skal være en kulturinstitusjon. For at vi samtidig skal oppfylle andre krav bør vi se muligheter for å kunne jobbe tverrfaglig. Kunst kan bidra til kommunikasjon og filosofering. I mange av kunstens uttrykk kan vi lete etter både form, farge og andre estetiske virkemidler. Barna kan ta i bruk hele kroppen når de uttrykker seg kunstnerisk. Vi kan sammen lete etter kunst og estetikk både i naturen og i nærmiljøet. Gjennom dokumentasjon kan barn og voksne vise frem og reflektere over hvordan vi sammen har jobbet, og hva vi har lært og opplevd. Jeg konkluderer derfor med at kunst bidrar til at barna skaffer seg livserfaring. Jeg har også fått bekreftet at lek og læring

skjer hånd i hånd. Kanskje barn og voksne sammen klarer å lagre farger og solstråler på samme måte som musa Fredrik, og nyte godt av dem på kalde vinterdager.

7. LITTERATURLISTE

- Astrup Fearnley Museet for moderne kunst (2009) *Rasmus Barnekunstklubben*. Brosjyre
- Carlsen, Kari og Arne Marius Samuelsen, 1988 *Inntrykk og Uttrykk Estetiske fagområder i barnehagen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Dahle, Gro, 1998 *K for Kunst*. I Aspeli Widar og Klausine Røtnes (red) *Den magiske barnehagen*. Oslo: Pedagogisk Forum
- Danbolt, Gunnar, 2002 *Blikk for bilder, om tolkning og formidling av billedkunst*. Oslo: Abstrakt forlag
- Ekman, Fam, 1976 *Hva skal vi gjøre med LILLE JILL*. Oslo: Cappelen
- Fønnebø, Bente og Unni Jernberg, 2008 *Barnehagens rammeplan i praksis – mange veier til dokumentasjon og kunnskap*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag
- Haabesland, Anny Å og Ragnhild Vavik, 2000 *Kunst og håndverk – hva og hvorfor* Oslo: Fagbokforlaget
- Jensen, Maybritt og Ann-Hege Lorvik Waterhouse, *DIALOG – Kunst og kulturformidling i barnehagen* HiO-rapport 2008 nr 9
- Jonstøij, Tove og Åsa Tolgraven, 2003 *Hundre måter å tenke på, Om Reggio Emilias pedagogiske filosofi*. Oslo: N.W. Damm & Søn.
- Juncker, Beth, 2004 *Gab – det er kedelig! Om børns smak*. I Banèr, Anne (red) *Barns smak, om barn og estetikk*. Stockholm: Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet
- Klausine Røtnes intervjuet av Turi Pålerud (2004) *Om barnehagens kulturformidling, i Fag kultur og fellesskap – perspektiver på innholdet i barnehagen* Bedre barnehager skriftserie nr. 1. Oslo: Utdanningsakademiet
- Kunnskapsdepartementet, 2006 *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. F- 4205 B
- Lande, Marit, 1998 *Munch for barn*. Oslo: ScandMedia
- Lionni Leo, 2004 *Fredrik*. Oslo: Gyldendal

- Lorentzen Østbye, Guri, 2007 *Barn + Kunst = Danning, om å fabulere og filosofere i kunstmøter*. Oslo: Gurilo Forlag
- Lorvik Waterhouse, Ann-Hege, 2007 *Om kunst og kulturformidling i barnehagen*. Barnehagefolk nr. 2 2007. Oslo: Pedagogisk Forum
- Micklethwait, Lucy, 1992 *Jeg ser – bilder og tall* J.W. Cappelens Forlag as
- Nilsson, Kerstin, 1997 *Hesten i hulen En liten kunsthistorie*. Oslo: Gyldendal Tiden
- Os, Ellen og Leif Hernes, 2005, *Hva skal de minste barna med kunst?* I Østberg, Tina (red) *Barnet og kunsten*. Norsk kulturråd
- Oslo Kommune, Utdanningsetaten, 2007 *ABC og 1,2,3*
- Paulsen, Britt, 1994 *Det skjønne, estetisk virksomhet i barnehagen*. Oslo: Ad Notam Gyldendal
- Paulsen, Britt, 1996 *Billedkunst og kunnskap*. Oslo: Cappelen akademisk forlag
- Paulsen, Britt, 1999 *Hvis sko fikk tær... Formidling av surrealistisk kunst i skolen*. Oslo: Tano Aschehoug
- Samuelson, Arne Marius, 2003 *Formidling av kunst til barn og unge..* Oslo: Universitetsforlaget
- Selmer – Oslo, Ivar 2005 *Formidling av kunst til barn. Hvem er barnet det formidles til*. I Østberg, Tina (red) *Barnet og kunsten*. Norsk kulturråd
- Solhjell, Dag, 2001 *Formidlet og formidlet, En teori om kunstformidlingen praksis*.
- Sortland, Bjørn og Lars Elling, 1993 *Raudt, blått og litt gult*. Oslo. Den Norske Samlaget
- Steen Christiansen, Ulla, 2007 *Se! Jeg setter spor – om nærvær i pedagogikk*. Oslo: Pedagogisk Forum
- Taube, Maria, 2004 *Barns smak: Om barn og estetikk Barn og kunst på Moderna Museet – två perspektiv*. I Banèr, Anne (red) *Barns smak, om barn og estetikk*. Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet
- Thorbergson, Eli, 2007 *Barnehagens rom*. Oslo: Pedagogisk Forum

Utdanningsetaten Oslo Kommune, 2007 *ABC og 1,2,3*

Åberg, Ann og Hillevi Lenz Taguchi, 2006 *Lyttende pedagogikk – etikk og demokrati i pedagogisk arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget

DIALOG, 2009, URL: <http://www.kunstibarnehagen.no/>

FN Barnekonvensjon (2009) http://www.reddbarna.no/default.asp?V_ITEM_ID=21088